

El primer dels textos dedicats a cadascún dels premiats, escrits per cinquanta persones de diversos àmbits, posa el focus en l'obra dels guardonats. Marina Garcés, Sergi Pàmies, Margarida Aritzeta, Roc Casagran, Xavier Antich, Lluís Puig, Mireia Calafell, Raül Garrigasait, Marta Buchaca o Tina Vallès són alguns dels 50 noms que hi han col·laborat.

L'altra text parteix d'un indret concret important de cada guardonat que serveix d'excusa per explicar aspectes importants de les seves obres i biografies, però que també els enllacen amb la vida col·lectiva, cultural i social del país. I, alhora, permeten copsar la importància de la seva trajectòria fins i tot més enllà dels Països Catalans. Perquè de Tàrrega a Roma, de Sueca a Cerdanya, d'Eivissa a Roda de Ter, de Llançà a les Terres de Ponent, de la Barceloneta a Sarrià, i dels exilis interiors als exteriors, l'obra dels homes i les dones que cobren vida en les pàgines de *Tot un honor* a través dels seus escenaris viscuts ha suposat una aportació en majúscules a la cultura universal.

El llibre es complementa amb quatre capítols introductoris que contextualitzen els guardonats i la història i evolució del Premi d'Honor: un pròleg de Jordi Cuixart; una contextualització històrica de Lluís Duran; un anàlisi des de la perspectiva de gènere de Lluïsa Julià, que analitza per què només cinc dones (Mercè Rodoreda, Montserrat Abelló, Teresa Pàmies, Maria-Antònia Oliver i Isabel-Clara Simó) han estat guardonades; i un text de Julià Guillaumon sobre altres autors que haurien pogut ser premiats, però que no ho van arribar a ser.

En tot moment, tant a l'acte com al llibre, aquesta mirada a mig segle d'història es feu amb voluntat de comprendre «el passat per mirar el futur amb més força encara», com diu Jordi Cuixart al pròleg. I es feu, també, com conclou el mateix Cuixart, amb la consciència que «la vida i l'obra dels cinquanta premis d'honor ens mostren com la catalana és una cultura compromesa i arrelada al país, i oberta i connectada amb la resta del món. Una llengua i una cultura catalanes homologables a qualsevol altra de les seves germanes europees, i és precisament per això que és una de les millors maneres que tenim els catalans de fer la nostra aportació a la cultura universal, que també vol dir a la Pau, la llibertat i la fraternitat entre tots els pobles del món».

Gerard MUIXI I TEJADO
Omnium Cultural

Joan Sales es retroba amb Mercè Rodoreda. L'arxiu de l'escriptor i editor és cedit per la seva filla a la fundació de l'escriptora, a la seu de l'IEC (12 de novembre de 2018). — Les cartes de Joan Sales ja s'han retrobat amb les de Mercè Rodoreda. L'encontre entre els dos grans escriptors del segle xx es va produir el 12 de novembre de 2018, tot i que, abans d'ajuntar els arxius, els documents de Sales van haver de passar una quarantena, tot un procés de deshumidificació i altres tractaments a què són sotmesos els papers perquè no es malmetin i durin molts anys. Ara qui en té cura és la Fundació Mercè Rodoreda, de l'Institut d'Estudis Catalans, i Maria Bohigas, la neta de l'escriptor i editor, sap que estan en bones mans: «El funcionament de la Fundació Mercè Rodoreda és exemplar, és una delícia», va dir en l'acte de cessió de l'arxiu Joan Sales a l'IEC.

La data oficial del lliurament era el 35è aniversari de la mort de l'autor d'*Incerta glòria* i els protagonistes de l'acte van considerar que era un bon dia per formalitzar-ne la cessió. De la mateixa manera que Rodoreda va considerar que els seus documents havien d'estar custodiats per l'IEC, la filla del seu editor, Núria Sales Folch, també va pensar que era el lloc òptim per conservar els del seu pare. Per la banda de l'IEC hi va assistir el president, Joandomènec Ros, el pare Josep Massot i el traductor Joaquim Mallafre, membres de la comissió tècnica de la Fundació Rodoreda, que es va constituir dins de l'IEC quan l'escriptora va llegar el seu arxiu.

A l'acte del 12 de novembre, que es va fer al matí a l'antiga Casa de Convalescència del carrer del Carme de Barcelona, la gran protagonista, Núria Sales, va parlar poc, però la seva presència ho

omplia tot. De fet, va parlar només una vegada interrompent la seva filla: «Ara m'adono d'una cosa: el meu pare va convertir un falangista mallorquí en un gran escriptor català.» Feia referència a Llorenç Villalonga, és clar, la correspondència del qual amb Sales també forma part de la cessió, i demostra —si es contrasta amb les cartes que s'escriu amb altres personatges— que Villalonga es contradeia sovint, per tal de dir a cadascú allò que volia sentir.

Els epistolaris de Sales amb l'autor de *Mort de dama*, amb Xavier Benguerel, Ferran de Pol i, és clar, Rodoreda, a més de les cartes amb agents i editors estrangers, construeixen un relat complet del projecte editorial de Club Editor. Entre els documents cedits, però, no hi ha els contractes i altres documents legals de l'editorial, atès que Club Editor continua publicant obres cabdals de la literatura catalana i universal, dirigida avui per Maria Bohigas, i, per tant, es conserven a l'arxiu de l'editorial.

Els documents cedits a la Fundació Mercè Rodoreda pertanyen a tres etapes cronològiques i històriques clares. La primera abraça la República i la Guerra Civil, i aplega correspondència familiar i les cartes originals que li va enviar a Mercè Figueras, ingressada al sanatori de Puig d'Olena, al Moianès, on coneix Màrius Torres i n'esdevé la musa (Mahalta). Sales coneix Torres gràcies a Figueras i en neix una relació triangular —sempre epistolar— que convertirà Sales en l'editor de la poesia de Torres. Entre els documents, hi ha, com a curiositat, la carta de presentació de Sales a Figueras, amb un doble autoretrat fet d'un dibuix i d'un sonet.

El segon bloc del fons abraça els anys de l'exili (1939-1948), a França, a la República Dominicana i a Mèxic. Hi ha tota mena de documents legals; els manuals amb què feia classe d'ensenyament mitjà a Coayacán; les *Poesies estonianes (Viatge d'un moribund)*; les cartes a Figueras i a Maria Planas (directora del sanatori de Puig d'Olena) sobre la publicació de l'obra de Màrius Torres, que ja havia mort; la revista *Quaderns de l'Exili*, que va editar a Mèxic...

La tercera part són els anys que van des del retorn a Catalunya fins a la mort (1948-1983), en què destaca la correspondència amb els autors que publicava i la documentació referent a *Incerta glòria*, com els expedients de censura, els traductors, etcètera. A l'acte de cessió, el pare Massot es fregava les mans mentre explicava aquest contingut, pensant en la versió francesa de la novel·la, més llarga i més explícitament antifranquista que l'original publicada a Espanya, i en tot el material d'estudi que en pot sortir. També hi ha les cartes amb Joan Fuster, amb Carles Riba, amb Salvador Espriu, amb Maria Antònia Oliver...

No hi ha manuscrits ni versions de les obres de Sales perquè, com em va referir Maria Bohigas, quan acabava un llibre, cremava tot el material. «A casa hi havia llar de foc», em va dir amb ironia la neta editora. Bohigas valora aquesta cessió perquè tant la seva mare com ella estan convençudes que «se n'assegura la difusió i es fomenta l'estudi de la figura de Joan Sales, que és de gran valor perquè expressa molt bé una vida del segle xx, que travessa totes les desgràcies d'aquest segle, com la quantitat d'obstacles que suposa una guerra, els salconduïts...». «Els primers que els ajuden a la frontera de camí a l'exili són gent amb cognoms jueus» i, més enllà del valor de la correspondència amb els escriptors, «hi ha molts papers que fan esborronar des del punt de vista de la història viva», va explicar l'editora a l'acte de cessió.

El 1983, quan mor Sales, la seva viuda posa ordre en els documents i completa epistolaris, «però encara es pot continuar completant, ara que l'arxiu és a la Fundació Rodoreda», va demanar Bohigas, enllaçant amb les declaracions del pare Massot, que havia referit uns minuts abans que, gràcies al fet que l'IEC acull l'arxiu de l'escriptora, ja se n'hi han sumat d'altres, com el de Lluís Nicolau d'Olwer. D'aquesta manera, s'aconsegueix reunir els epistolaris dels dos corresponsals i es pot estudiar molt més bé la literatura catalana d'aquest període: «Tot ajuda a comprendre més bé aquesta època», va declarar Bohigas.

L'editora considera que «té tot el sentit del món que els fons de Rodoreda i Sales estiguin junts», tot i que veu «una certa malícia» en el fet que l'arxiu del seu avi hagi anat a parar a l'IEC, i

somriu: «El Sales novel·lista i editor es prenía l'autoritat com una cosa relativa, especialment la de l'Institut d'Estudis Catalans. La llegenda negra diu que el seu esport preferit era anar contra la norma. Això és fals. Ell tenia molta cura de la llengua, però n'era crític. Què voleu que us digui: té gràcia que els seus documents entrin en el Vaticà de la llengua catalana», va concloure.

Ara, doncs, el fons de Joan Sales és a l'abast de tothom que el vulgui consultar i estudiar.

Magí CAMPS

Jornades de lingüística romànica i homenatge als professors Francisco Fernández Rei i Manuel González González (Universitat de Santiago de Compostel·la, 14 i 15 de novembre de 2018). — L'àrea de Filologia Romànica i el grup *GI-1350 Románicas* organitzaren els dies 14 i 15 de novembre a la Facultat de Filologia de la Universitat de Santiago unes jornades de lingüística romànica amb el propòsit de donar a conèixer la utilitat pràctica de la disciplina. Hi intervingueren en sengles sessions matutines diferents romanistes. Dimecres 14 s'hi van impartir tres conferències: Fernando Sánchez Miret (Universitat de Salamanca): «Metodología para el estudio de los cambios fonéticos»; José Enrique Gargallo (Universitat de Barcelona): «Paremiología galega e romance: refráns do calendario e meteorolóxicos»; Dolores Corbella (Universitat de La Laguna): «Recepción lexicográfica de los préstamos léxicos: cuestiones analíticas y metodológicas». I dijous 15 s'hi va desenvolupar una taula rodona sobre «Proyectos internacionales en curso no ámbito da Lingüística Románica», amb la participació de Carmen Alén Garabato (Universitat Paul-Valéry Montpellier), Xosé Afonso Álvarez (Universitat d'Alcalá de Henares), Ana Cano (Universitat d'Oviedo/Uviéu), Francisco Fernández Rei i Manuel González González (tots dos, de la Universitat de Santiago).

Justament aquest dos darrers, a l'acabament de la taula rodona, es van veure sorpresos pel que els esperava al Saló de Graus de la Facultat: un acte d'homenatge de l'àrea de filologia romànica, que manté així la tradició de reconèixer el treball dels seus professors arribats als 65 anys. Els dos homenatjats, pràcticament coetanis (amb un any de diferència), i amb trajectòries paral·leles d'excel·lència acadèmica i investigadora, de bonesa i magnanimitat, hi van rebre l'escalf de família, amics, col·legues, i van rebre cadascun la penyora d'un exemplar dels estudis en homenatge a l'un i a l'altre que s'acabaven de presentar al Saló d'Actes de la Facultat: (1) Carmen Alén Garabato / Mercedes Brea (ed.) (2018): *Limba noastră-i o comoară. Estudos de sociolingüística románica en homenaxe a Francisco Fernández Rei*; i (2) Xosé Afonso Álvarez Pérez / Mercedes Brea (ed.) (2018) *Obreiro da lingua, amigo da xente. Estudos de xeografía lingüística en homenaxe a Manuel González González*; tots dos, editats pel servei de publicacions de la Universitat de Santiago de Compostel·la. Ens congratulem de la iniciativa de l'àrea de filologia romànica compostel·lana i fem vots per molts anys de ciència i humanitat per a tots dos romanistes.

José Enrique GARGALLO GIL
Universitat de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

Trobada científica sobre l'Atlante Linguistico Mediterraneo [ALM] (Palerm, 29 i 30 de novembre de 2018). — Com a continuació dels treballs de represa de l'ALM (Palerm, 31 de gener - 2 de febrer de 2017; Murter, 29-30 de setembre de 2017; Venècia, 1-2 de març de 2018), el professor Giovanni Ruffino, president del Centro di studi filologici e linguistici siciliani, va organitzar una nova trobada preparatòria de cara a la publicació en línia dels valuosos materials d'aquest